

СКУЛПТУРИ МАКОНДА ТАНЗАНИЈА

АВГУСТ — СЕПТЕМВРИ 1980

МУЗЕЈ НА СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ „СКОПЈЕ“

ИЗЛОЖБАТА Е РЕАЛИЗИРАНА ВО СОРАБОТКА СО РЕПУБЛИЧКАТА
КОМИСИЈА ЗА КУЛТУРНИ ВРСКИ СО СТРАНСТВО НА
СР МАКЕДОНИЈА

Соочувањето со дела од африканската уметност мошне брзо го прераснува стадиумот на чист оптички феномен, барајќи ги натаму и подлабоко оние сижеа што би ја протолкувале таа пројава, па можеби и би ја приближиле. Кога зборуваме за африканската уметност, асоцијациите се врзуваат за нејзината пластична вредност, за нејзината скулптура, која, поврзана со орнаменталните симболи, се стопува во тоталитетот на ликовното обликување во овој дел од светот.

Етнологијата нè учи дека скулптурите се по функција определени, дека се религиски и магични, дека им е основата конкретна, како и дека одржуваат определен начин на мислење и своевиден поглед на светот. Учејќи нè така, етнологијата не кажува дека се овие дела лишени од уметнички вредности, така што правилниот пристап кон неа би бил ист како и кон секоја друга уметност. А тоа што таа уметност е ангажирана во смислата и каноните на општеството кон кое припаѓа, уште еднаш потврдува дека уметноста е ангажиран чин. Африканската уметност, според тоа, е интегрирана во општество, уште повеќе — таа е дел од него и му помага да ги дефинира своите идеи и вредности.

Современите скулптури на Маконда, откриени во педесеттите години од ова столетие, припаѓаат кон актуелната африканска уметност. Ослободени од традиционалните канони, тие учествуваат во танзаниската денешница преку соодветен идеен и ликовен концепт.

Народот Маконда ги населува јужните делови на Танзанија, додена околу 200.000 луѓе живеат во северен Мозамбик. Во митологијата на Маконда живее сказна дена првото човеколико суштество изрезбарило дрвена фигура што во текот на ноќта се претворила во жена. оваа жена е прамајна на сите Маконди и оттука на жените им припаѓа клучно место и во општеството и во уметноста. Довчерашните скулптури и маски посветени на култот на понојникот денес се транспонирани во вид композиции на танзаниското сфаќање на социјализмот.

Имагинацијата на сите резбари е речиси неограничена. Таа се движи од фантастични чудовишта, преку сексуален чин, па сè до политика. Овие скулптури еднаш се реалистично сфаќање за човековиот лик, другпат митолошки суштества со животински облик или надреалистички скулптури во кои лицата со тело и со екстремитети се проицирани во пресвртена и неразмрслива здруженост. Резбата е вршена во абонос и во друго цврсто дрво чијшто век на траење е подолг од оној на мекото, врз кое работеле довчерашните скулптори.

Модерната скулптура на Маконда е уште недоволно проучена. Треба да се приченаат натамошни проучувања за да се утврди колку е способна оваа уметност да даде конструктивен придонес кон националната интеграција.

Александра — Сања Лазаревиќ

ТАНЗАНИЈА

ПОЛОЖБА

Танзанија се наоѓа неколку степени јужно од Екваторот, а нејзиниот брег спрема Индискиот Океан е долг 800 км. Тоа е најголема земја во Источна Африка.

ПОВРШИНА

940.000 км².

ТОПОГРАФИЈА

По посебните географски карактеристики на Танзанија се вбројуваат највисоката африканска планина — Килиманџаро, второто езеро по големина на светот — Викторија, и најдолгото и второ по длабочина езеро на светот — Тангањина.

КЛИМА

Овде се менуваат две сезони, дождовна и сува.

НАСЕЛЕНИЕ

17 милиони жители.

НАРОДИ

Најголемиот дел од населението на оваа земја го составуваат припадници на Банту-јазичната група.

ШЕФ НА ДРЖАВАТА

Мвалиму Џулиус К. Нерере, прв претседател на Танзанија, кого најчесто го винаат „Мвалиму“, што на кисвахилу-јазикот на Танзанците значи учител.

ПОЛИТИЧКО УРЕДУВАЊЕ

Танзанија е демократска земја со еднопартиски систем. Тангањина ја стенна својата независност на 9. XII 1961, а Занзибар на 12. I 1964 година. Двете суверени држави се обединија на 26. IV 1964 година.

ЕКОНОМИЈА

Танзанија е изразито селскостопанска земја во која се произведува храна на фарми и на плантажи. Најважни култури се памукот, кафето, сисалот, индискиот орев и тутунот.

НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА

Надворешната политика на Танзанија се засновува врз соработка, братство меѓу народите, борба против колонијализмот, апархејдот и расната дискриминација, врз одржување на африканското единство, слободата и независноста, како и врз начелото на неврзаноста.

ТУРИЗАМ

Најголема атракција на Танзанија е можноста што им ја нуди на посетителите да видат, да

снимат и да ловат преку 40 видови диви животни. Во Танзанија има седум национални паркови, кои се наедно и животински резервати, како и 40 подрачја во кои се чува дивеч. Во близината или во внатрешноста на паркови се сместени луксузни хотели.

УМЕТНОСТ И РАКОДЕЛСТВО

Изработката на уметнички предмети и на ракот ворби во Танзанија ги носи своите корени уште во предисторијата. Тоа се гледа по предисториските пештерски цртежи во северна Танзанија (Кондо Иранга). Во тоа време, на ова подрачје, било раширено и производството на железо. Уметниците и раководелците отсекогаш признајувале за човековиот живот и за неговите обиди да ја овладее својата околина, а животот да го направи поудобен и поосмислен.

Историјата не учи дека традициите на уметноста и ракоделството имаат изразито племенски карактер и во повеќето случаи — етнички. Врз културното изразување на народите на Танзанија колонијализмот ги наметнал своите сопствени вредности и предрасуди. Колонијалниот став спрема таа култура бил негативен и биле правени напори домашните луѓе да се уверат во безвредноста и во примитивноста на делата од традиционата уметност и ракоделството.

Периодот по добивањето независност донесе ренесанса за сите културни збиднувања, а посебно нови ставови кон уметноста и ракоделството. Партијата и владата имаа голема улога во повторното здобивање на изгубената слава и на националниот идентитет. Со цел да се обезбеди успех, по одлука на Парламентот, во 1974 година беа основани два совета. Целта за основањето на Националниот совет за уметноста и на Националниот совет за музика беше унапредување на уметноста и на музиката во земјата.

Уметноста и ракоделството во Танзанија го зацврстуваат чувството за единство, за вредност на заедничката работа со стремење кон општ подем и кон потреба од немилосрдна борба против народните непријатели, чување на слободата, мирот и независноста. Танзанија е богата со разни видови уметнички дела, како што се, на пример, скулптурата, сликарството, кошничарството, грнчарството и изработката на фердани.

СКУЛПТУРАТА НА МАКОНДА

Народот Маконда живее во јужниот дел на Танзанија, околу градот Невал. Ова племе има мошне богата култура и отсекогаш им било верно на своите традиции, така што има мошне малку странски влијанија. Околу 400.000 припадници на народот Маконда живеат во Танзанија, а околу 200.000 живеат во северен Мозамбик.

Резбарството отсекогаш играло важна улога во историјата на племето Маконда. Во митот за настанувањето на народот Маконда првиот човек изрешал женски лик од дрво. Скулптурата ја поставил исправено и уште од следното утро таа оживеала. Двојната живеела срејно и имала многу деца, од кои настанал народот Маконда. Гледијки спомнатата скулптура оживеала во исправена положба, умрените секогаш се закопуваат исто така исправени, за да можат да оживеат. Со оглед дека нај Макондите поимот плод-

ност е врзан за жената, мајката не само што е почитувана, туку понекогаш и боготворена. Д-р Ливингстон забележал дека „Макондите ги боготворат умрените мајки како да се божици“. Маконда-скулптурата е сè уште сведок за митските вредности на жената во смисла на плодност.

Во минатото, кога требало да заминуваат на пат, Макондите имале обичај, заради заштита, да понесуваат скулптури со лик на жена. Жената е глава на семејството и потеклото се смета по мајката, а не по таткото. Затоа не е ни чудно дека скулптурите на Макондите толку често признајуваат жени.

Традиционалната Маконда-уметност е класична африканска уметност од највисоко ниво, која може да се спореди со најдобрите скулптури направени во Заир, Република Конго и во Западна Африка. Маконда-уметниците по традицијата се резбари што работат во контекст на заедничество, за другите членови на својата етничка група, изразувајќи ги религиозните и естетските вредности на својата заедница.

Во традиционото општество на Маконда секоја резба има своја намена. Разни резбарски дела се изработувале за сеидба, жетва, иницијациони обреди и духовни свечености. Во селото Маконда-село постоел резбар по потекло од семејството на резбари, а го познавал секој соселанец. Поради својата света положба, тој бил мошне ценет. Кога на жителите од селото ќе им затребала некоја скулптура, ќе отишле кај него, и откако ќе му даделе податоци за намената на резбата, тој веќе точно знаел какво дрво мора да употреби. Кога ќе го завршел своето дело, резбарот церемонијално го предавал.

На оваа изложба може да се видат различни стилови, како на пример реалистична скулптура, полуапстрактна. Ујамаа дрво на животот, плочи со плитки резби и свет на духови. Реалистичната скулптура претставува продолжение на класичната Маконда-скулптура. Женските и машките ликови на предците се прикажани како ги обавуваат секојдневните работи, прикажувајќи го тешкиот живот по селата. Полуапстрактните плочи објаснуваат различни верувања и настани, како на пример оние со духовите. Релјефните плочи ги илустрираат секојдневните работи. Како што може да се види од изложбата, духовите имаат облик на жени, мажи или на други суштества. Понекогаш групите духови ќе се степаат, а понекојпат, поради разни причини, жените и мажите се претвораат во духови. Некои духови луѓето ги користат да им ги чуваат полињата и да им помогнат да уловат многу риба. Некои духови можат да им наштетат на луѓето. Сите тие се разликуваат по облик, во зависност од тоа за што се користат. Ујамаа (дрво на животот), збор од јазинот свахили, значи социјализам. Ујамаа-групите се замрсени резби, изработени од едно парче обонос, а го прикажуваат животот во група (или семејство) луѓе што живеат заедно. Во повеќето случаи ликот на главата на група или на семејство повеќе е истакнат и изработен со повеќе детали. Секој лик во групата е прикажан како работи, а исто тана и животните. Овој стил изникнал како резултат од партиската политика, од социјализмот и потпирање на сопствените сили, што почна во 1967 година како познатата Аруша-денларација.

СКУЛПТУРИ

1. Сивале Николе — УЈАМАА (заеднични труд)
2. Анасели Нголе — ЗБИРЕН УЈАМАА
3. Сивале Николе — СЕМЕЕН УЈАМАА
4. Емануел Космас — ОТВОРЕН УЈАМАА
- 5.
6. Фидел Каменда — МУЗИЧАР СО ТАПАНИ
7. Џемс Капембе — СТАРЕЦ ЈА ОБЈАСНУВА ВЕШТИНАТА НА УДИРАЊЕ ВО ТАПАНИ
8. Недо Касија — ОПИСМЕНУВАЊЕ НА ВОЗРАСНИ
9. Белинда Пхабијани — СТАР МУЗИЧАР ОДИ НА СВЕЧЕНОСТ
10. Белинда Фабијани — СТАР СЕЛАНЕЦ СИ ПОЧИНУВА ПО РАБОТА НА НИВА
11. Силфано Јанобо — СТАРИЦА СО ТОВАР
12. Џемс Капембе — МАЖ НА ПАТ КОН СОСЕДНО СЕЛО
13. Пиус Михола — СТАРЕЦ ОДИ НА РАБОТА НА СВОЈАТА НИВА
14. Галис Маника — ЖЕНА ШТО СЕ ПОДГОТВУВА ЗА ИНИЦИЈАЦИСКА СВЕЧЕНОСТ
15. Фидели Каненда — СТАРЕЦ ШТО Е СРЕКЕН ЗАШТО ЗАМИНУВА ВО УЈАМАА СЕЛО
16. Калибо Алфонс — МАЈКА СИ ОДИ ДОМА ВО ПРИДРУЖБА НА ДЕЦАТА
17. Калибо Алфонс — МАЖ ГИ НОСИ СВОИТЕ ПОСЕВИ В СЕЛО
18. Калама — СТАРЕЦ НОСИ ОГРЕВ, ТИКВА И ЦРПНА СО ВОДА И МОТИКА
19. Калама — ГЛАВА НА ПРЕДОК
20. Анасели Мигеле — СТАРЕЦ СОБИРА ПОСЕВИ
21. Гостленпалис — СТАРЕЦ НОСИ ТРИ ТИКВИ И МОТИКА
22. Бруно Нилоби — ЦЕРЕМОНИЈАЛНА МАСКА
23. Даниел Патимес — СТРАШЕН ДУХ ШТО ИМ СЕ ЗАКАНУВА НА ЛОВЦИТЕ
24. Фабијан Матола — ДУХ ШТО ЈА РАЗДРАЗНУВА ЧУМА
25. Даниел Патмес — ДУХОВИ ШТО ЖИВЕАТ НА МОРСКИОТ БРЕГ И ГИ ПЛАШАТ ЛУГЕТО
26. Каранга Ситини — ГРОЗЕН ДУХ ШТО ЖИВЕЕ НА ПЛАНИНСКИ ВРВОВИ
27. Зарамо Кало — ЗЛИ ДУХОВИ ШТО ЖИВЕАТ МЕЃУ КАРПИ
28. Кхамис Тхомас — ЛОШ ДУХ ШТО СКИТА НОКЕ ПО ПАТИШТА

29. Фипо Сена — МАЃЕПСАНИ ЛУЃЕ
30. М. Мтеос — ЛУЃЕ ПРЕОБРАЗЕНИ СО МАЃИЈА
31. Матео Каранга — ЖЕНИ И МАЖИ СЕ ГОТВАТ ЗА КАПЕЊЕ
32. Мосес Матонгози — ЖЕНА И МАЖ ШТО СЕ КРИЈАТ КРАЈ КАРПА
33. Андрев Маида — ДУХ НАОГА ЗАГУБЕНИ ДЕЦА
34. П. Касена — ДУХ ШТО ИМ ПОМАГА НА РАСТЕНИЈАТА ВО РАСТОТ
35. Инанеле Космас — ЗАЕДНИЧКА РАБОТА
36. Јотус Моле — МАЃЕПСАН ЧОВЕК НОСИ ШТИТ И САД ЗА ЈАДЕЊЕ
37. Фиолел Хасан — УЈАМАА ЧЛЕНОВИ ЗА ВРЕМЕ НА РАБОТА
38. П. Касена — МОРСКИ ДУХ ШТО ИМ ПОМАГА НА РИБАРИТЕ ДА УЛОВАТ ПОВЕКЕ РИБИ
39. П. Касена — ДУХ ШТО ГИ ШТИТИ ШУМИТЕ ОД ПОЖАР

ДРВЕНИ УПОТРЕБНИ ПРЕДМЕТИ

40. КУТИЈА ЗА ПРАШОК ОД АБОНОС
41. КУТИЈА ЗА ПРАШОК ОД АБОНОС
42. КУТИЈА ЗА ПРАШОК ОД АБОНОС
43. КУТИЈА ЗА ПРАШОК ОД АБОНОС
44. ПОСАТКА ЗА ЦИГАРИ ОД АБОНОС
45. ПОСАТКА ЗА ЦИГАРИ ОД АБОНОС
46. ПОСАТКА ЗА ЦИГАРИ ОД АБОНОС
47. СВЕКНИК ОД АБОНОС
48. СВЕКНИК ОД АБОНОС
49. СВЕКНИК ОД АБОНОС
50. СВЕКНИК ОД АБОНОС
51. ЗРНА ОД АБОНОС
52. ЗРНА ОД АБОНОС
53. ЗРНА ОД АБОНОС
54. ЗРНА ОД АБОНОС
55. ЗРНА ОД АБОНОС

РЕЗБИ И СКУЛПТУРИ

- T 1 Сивале Николе — УЈАМАА (заеднична работа)
- T 2 Макумби Бас — УЈАМАА
- T 3 Пиос Николе — МАВИНГУ
- T 4 Кампамбе Џ. — ПО БЕРИДБА НА ПЧЕНКА
- T 5 Космас Хипунгу — МАВИНГУ
- T 6 Матео Кананга — МАВИНГУ
- T 7 Какумби Бас — МАВИНГУ
- T 8 Маико Корнер — ЖЕНА НОСИ НА ГЛАВА НОШНИЦА СО ТИКВА
- T 9 Зајано Кало — ДВАЈЦА ЛУЃЕ НОСАТ БОЛЕН

- T 10 Алоје Масуди — ВРАЧОВИ ЗА ВРЕМЕ НА ОБРЕД
- T 11 Абаси Саиди — МАЃЕПСАНА ЖЕНА ШТО ЖИВЕЕ МЕЃУ КАРПИ
- T 12 Шабани Сабини — ЗАИГРАНИ ДЕЦА
- T 13 З. Кало — МАЈКА И ДЕТЕ СО РИБА
- T 14 Бјела Миндаи — БЕРЕЊЕ ДРВА ЗА ОГРЕВ
- T 15 Недо Касија — ЛЕКУВАЊЕ НА БОЛЕН
- T 16 Дауди Салехе — ЧОВЕК ОД ПОЛЕТО
- T 17 Џон Џехес — СТАРЕЦ СО СТАП
- T 18 Пиус Михоли — ГЛАВА НА ПРЕДОК
- T 19 Трансис Лупаа — СЕДНАТ ЧОВЕК СО НАРАМОК ДРВА ЗА ОГРЕВ
- T 20 Вјела Миндаи — ЧОВЕК СО ДРВА ЗА ОГРЕВ
- T 21 Аспро Хиломена — ЖЕНА И МАЖ
- T 22 Калана — ГЛАВА НА ЧОВЕК
- T 23 Даниел Патимес — ВОДЕН ДУХ ШТО ИМ ЈА ЦИЦА КРВТА НА НАПАЧИТЕ
- T 24 Даниел Патимес — ДУХ (некогаш ги чувал фармите од диви ѕверови)

РЕЛЈЕФНИ СКУЛПТУРИ НА М. МАСЕНЕНЕ

- P. C. 1 I ЖЕНА НОСИ ВОДА
II МАЖ ШТО ЛОВИ
III ЖЕНА ТОЛЧЕ ПЧЕНКА
- P. C. 2 I ЖЕНА БЕРЕ ДОМАТИ
II МАЖ ПРАВИ АМБАР
III ЖЕНА КРМИ КРАВИ
- P. C. 3 ЖИВОТОТ НА МАСАИТЕ
- P. P. 4 РАБОТА ВО ЗДРУЖНО СЕЛО
- P. C. 5 СЕЛСКИ ЖИВОТ

ПОПИС НА СЛИКИТЕ

1. „Ујамаа“ Социјализам — заеднични живот
2. „Мавингу“ трансформирани човечки ликови
3. Мајка си доаѓа дома во придружба на децата

Организатор: Музеј на современата уметност
„Скопје“ — Скопје

Предговор: Александар — Сања Лазареви
Превод од хрватсносрпски: Ефтим Манев
Поставка на изложбата: Невенка Лазеска
Каталог: Димитар Малиданов

Печат: Графични завод „Гоце Делчев“
Скопје

Тираж: 300 примероци

